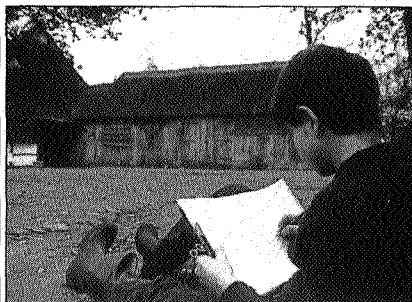

VELDSTUDIECENTRUM IN ORVELTE

Engbert Drenth

Natuur- en milieuedukatie is een onderwerp, dat de laatste jaren wat meer de aandacht krijgt, die het verdient. Natuurlijk is het een zaak die al veel langer aan de orde is. Het IVN is daarvan een sprekend voorbeeld, maar ook de jeugdbonden hebben al vele tientallen jaren praktijkwerk achter de rug. Duidelijk is dan direkt, dat vanuit de natuurbeschermings- en natuurstudiehoek natuur- en milieuedukatie (vroeger natuurbeschermingsdukatie geheten) is gestart. Vele jaren heeft dit in de sfeer gezeten van natuurstudie en van het schoonmaken van bossen, heidevelden en rietranden, zonder dat al te duidelijke effecten uitgingen in de richting van de school. Hoewel dat natuurlijk een te boude uitspraak is. De voormalige Dienst school- en kindertuinen in Den Haag, diverse schoolbiologen, experimenteren met heemtuinen ed. zijn voorbeelden van meer of minder geslaagde pogingen de natuur in de klas te brengen, dan wel de klas in aanraking te brengen met de "natuur". Om met name dat laatste ook in werkelijkheid vorm te geven is de Stichting school in bos en landschap in het leven geroepen, die voor lagere schoolleerlingen werkweken ging organiseren. Voor middelbare scholieren — en ook voor studenten in lerarenopleidingen dan wel van pedagogische akademies (hoe gemakkelijk was het woord kweekschool toch!) — bleef het echter tobben met de mogelijk-

Sporen zoeken

Tekenen in Orvelte

heden. De Stichting Veldstudiecentrum is daarvoor als experiment gestart. De stichting is eigenaar van het eerste Nederlandse veldstudiecentrum aan de Zuidersweg in Orvelte. Dit centrum bestaat uit een verbouwde boerderij, die fungeert als slaap-, eet- en ontspanningsruimte voor de aanwezige groep(en), een lesgebouw, speciaal voor het werk binnen ontworpen en een erf, dat eveneens voor het veldstudiewerk een functie kan vervullen. Een bijdrage van de voorzitter Stichting Veldstudiecentra.

We zijn uitgegaan van natuur- en milieuedukatie en we zijn gekomen bij veld(studie)werk. Is dat hetzelfde? Naar mijn mening zijn er wel degelijk verschillen. De natuur- en milieuedukatie poogt zich in het algemeen tot alle groepen van de bevolking te richten; het veldstudiewerk doet dat (nog) niet. Het grote verschil is echter dat natuur- en milieuedukatie ook vanuit de bureostoel kan geschieden (zie de vele, vele nota's zonder concrete uitwerking) en veldstudiewerk bestaat niet.

Hoewel veldstudiewerk een onderwijsvorm is, past het momenteel niet of nauwelijks binnen het onderwijs. Noch de school, noch de onderwijzer, noch de opleiding is ingesteld op veldwerk. Toch is veldwerk een onderwijsvorm die tot zeer beduidende resultaten moet kunnen leiden. Het gaat daarbij niet slechts om de biologies, maar ook om aardrijkskunde, (pre-)historie, bouwkunde, Nederlands en vele andere vakken. Het leren bij deze vorm van onderwijs is echter

een vorm van zelf ontdekken. Wellicht tot veler stomme verbazing blijkt dat veel kinderen (maar ook veel docenten) zelden buiten komen. Het leren van de samenhang van de geschiedenis van Orvelte met de natuurlijke omgeving, de wijze van bouw, het landgebruik en de bevolking uit een boek is volstrekt iets anders dan zelf ontdekken dat er verschillen zijn van die omgeving met de situatie thuis en vervolgens ook nog iets leren proeven van de samenhang. Het voelen van een pen-en-gatverbinding is heel wat anders dan het zien op een tekening of foto en dat valt door te trekken naar de bast van de boom, de kikker in de sloot enz.

Opvallende waarnemingen

Als leerlingen op het veldstudiecentrum komen zijn ze daar meestal voor een week. In die week moet men natuurlijk geen wonder verwachten. Zeer ingewikkelde problemen kun je niet in een week oplossen.

Toch is het mogelijk door het kiezen van — of het begeleiden van de leerlingen naar — een juist project tot een stuk integratie, tot een stuk kennisvermeerdering en een stuk milieubewustzijn te komen.

Dat laatste is ook een van de doelen van het veldstudiewerk. Merkwaardig is tot nu toe, dat de effecten van Orvelte het meest gaan naar andere delen van het land. De belangstelling uit het noorden is tot nu toe betrekkelijk gering. We hadden het over de doelen van het veldstudiewerk. Het milieubewustzijn is daarbij al genoemd. Aardig is dat een stuk onderwijsvernieuwing, die in het basisonderwijs al lang is doorgedrongen, nl. het

Reliëfmeting

Grondboren

vervangen van de grenzen tussen de vakken, in het veldstudiewerk op natuurlijke wijze ook voor het voortgezet onderwijs tot stand komt.

Scheiding in vakken is altijd een kunstmatig iets geweest. Is bv. het bepalen van de zuurgraad van het water in de sloot nu scheikunde of is het biologie? In het veld vallen die verschillen geheel weg. Als je daar op een open stuk zand constateert met een thermometer in de hand dat de temperatuur vlak boven de grond bv. een graad of 70 is op een zonnige dag, is dat al een opvallende waarneming. Als je je vervolgens realiseert, dat de mier, die daar rondloopt eveneens die temperatuur om zich heeft, is dat een waarneming, die een ander nivo heeft dan alleen merken dat het zand heet is als je op je blote voeten loopt. Ga je datzelfde dan 's nachts bekijken, of onder de heidestruik, of in het bos, dan begin je iets te begrijpen van de omstandigheden waarin bepaalde dieren en planten leven. Je bent dan met biologie bezig, maar ook met natuurkunde

Profielmes

(evt. mikro-meteorologie), als je de grond in duikt met geologie etc.

Voorts is een groot verschil met mn. de middelbare school situatie dat je zelf gedurende een langere — voor een overgroot deel zelf te bepalen — tijd bezig kunt zijn met je onderwerp. Daarmee wordt ook het leren een stuk persoonlijker en zal vaak langer blijven dan het lesje dat in 45 minuten moet worden afgedraaid.

Naast leerlingen zijn het ook de leraren in opleiding, die een belangrijke doelgroep van het veldstudiecentrum vormen. Zij zijn het tenslotte, die straks — als ze eens een baan zullen krijgen — het veldwerk tot een daadwerkelijk onderdeel van het leerprogramma moeten maken. Weliswaar zijn er duidelijk tekens aanwezig dat dat inderdaad staat te gebeuren, maar het is noodzakelijk dat het veldwerk ook gedragen wordt door mensen die zelf daarin zijn geschoold.

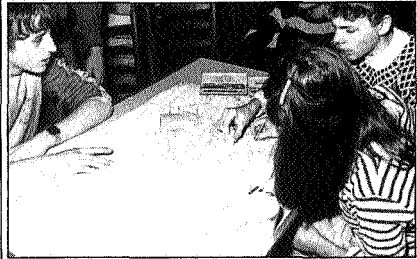
Eigen aanpak

Gedurende de afgelopen jaren is in Orvelte door onze staf gewerkt aan het onbekende probleem hoe je veldstudiewerk in de prak-

Wegen van zeefracties

tijk moet doen. Daarbij is bewust gekozen voor een eigen aanpak, waarvan nu blijkt dat de Engelsen het enigermate "the French way" vinden en de Fransen "la methode Anglaise" proeven. De aanpak wordt door de centra die door ons zijn bezocht, en door de centra die ons hebben bezocht in ieder geval toegejuicht. Dat betekent dan ook dat wij nu bezig zijn om ook aan het papier een aantal zaken toe te vertrouwen. Enerzijds moet dat niet alleen voor onze subsidiegever (landbouw en visserij) in de vorm van een — kostbare — evaluatie maar ook voor de beleidsmakers in het algemeen in de vorm van een beschrijving van de ontwik-

Uitwerking onderzoeksresultaten

keling tot nu toe en verder in een toekomstvisie. Anderzijds moet dat naar het onderwijs toe in de vorm van theoretisch en praktisch gerichte katernen over het veldstudiewerk. De eerste katernen zullen binnenkort verschijnen!

Wat we in de nabije toekomst zien is een aanvaarding van het veldstudiewerk binnen het onderwijs. Dat zal een aanzienlijke uitbreiding van centra moeten betekenen, naast een subsidiëring van het werk voornamelijk vanuit onderwijs (landbouw en visserij blijft daarnaast medeverantwoordelijk en ook de minister van milieubeheer zal een duit in de zak dienen te doen).

Wat we verder graag zien is dat het veldstudiewerk in de vakantieperiodes ook voor anderen (vakantieangers, rekreatie ed.) zal gaan functioneren. Tenslotte, wat Orvelte betreft zien we, naast een functie als moedercentrum voor het veldstudiewerk, ook een belangrijk regionale functie voor het noordelijk onderwijs.

Voorbereiding rollenspel

Kom dus gerust eens mee proeven van onze omgeving, onze bibliotheek, onze ervaring, onze inzet, ons enthousiasme (en soms ook van onze twijfels — want we blijven leren).